

Поліщук Л.С.*

ПРОБЛЕМИ ВИРІВНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В КРАЇНАХ ЄС

Не дивлячись на в цілому досить високий рівень соціально-економічного розвитку, Євросоюз характеризується значними регіональними диспропорціями, котрі лише посилилися після його розширення. За рівнем ВВП на душу населення (розрахованому за ПКС) можна виділити чотири групи країн ЄС:

- 10 порівняно благополучних країн Західної та Північної Європи (до котрих відносять і Ірландію) з ВВП на душу населення більше 110% від середнього по ЄС;
- Італію та Німеччину, де при ВВП на душу населення вище середньоєвропейського рівня є високорозвинені регіони та «проблемні» території (відповідно на півдні та сході);
- 6 малих та середніх середземноморських країн (включаючи Іспанію та Словенію), в котрих ВВП на душу населення нижче середньоєвропейського рівня, але розрив не перевищує 30%;
- 9 східноєвропейських держав, в яких ВВП на душу населення в 2009 р. коливався від 30 до 70% від середнього рівня по ЄС.

Відставання країн Південної та Східної Європи за цим показником ЄС не в змозі ліквідувати в найближчі 15 років, однак економічна динаміка в них свідчить про явні тенденції згладжування диспропорцій на національному рівні. Не слід переоцінювати високих темпів зростання у країнах ЦСЄ та Південної Європи, адже їх стабільність можлива лише при кардинальній модернізації економіки, причому на основі розвитку передових наукоємних виробництв, зорієнтованих на зовнішні ринки. Однак, оцінюючи дані Євростату, поки що поліпшення позицій цих країн у напрямі інноваційного розвитку не спостерігається. За виключенням Чехії та Словенії (а в окремі роки Угорщини), видатки на НДДКР в «нових» членах ЄС, а також в Греції, Португалії (а іноді і в Іспанії) менше 1% ВВП, тоді як у Фінляндії і Швеції цей показник перевищує 3%, в Данії, Німеччині та Австрії - 2%, у Великій Британії, Бельгії та Нідерландах наближається до цього значення. Проблема ускладнюється тим, що ріст витрат на НДДКР в «бідних» країнах йде переважно за рахунок нарощування державного фінансування, тоді як приватний бізнес орієнтується на науковий потенціал провідних країн ЄС.

Слід також відмітити відмінність багатьох країн ЦСЄ від південноєвропейських. Наприклад, Словаччина, Чехія, Словенія та Литва є лідерами в ЄС щодо освітнього рівня населення, особливо молоді, що в перспективі означає більше інноваційне сприйняття місцевих споживачів та робочої сили.

Однак, 43% обсягів виробництва в ЄС припадають лише на 14% території ЄС – географічний п'ятикутник, де виробляється продукція з високою доданою вартістю, який утворюють Лондон, Гамбург, Мюнхен, Мілан та Париж (де проживає близько третини населення цієї території). Люксембург, котрий є найбагатшою країною-членом за рівнем ВВП на душу населення, зараз у сім разів багатший найбіднішою країною, Румунії, а на регіональному рівні ці відмінності ще сильніші. Це не суттєво відрізняється від показни-

* кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ків, що спостерігаються у Китаї та Індії. У цих країнах регіон з найвищим ВВП на душу населення у сім разів випереджає аналогічний показник найменш розвиненого регіону країни. В Китаї більше 60% ВВП виробляється лише на 4% території.

Сьогодні європейська політика вирівнювання має три основні напрями. По-перше, робиться акцент на сприянні економічному зближенню, щоб допомогти менш розвиненим регіонам (які розташовані в основному в нових країнах- учасницях) зменшити своє відставання від більш розвинених країн. По-друге, реалізуються широкі заходи, спрямовані на поліпшення регіональної конкурентоспроможності й зайнятості. Третя категорія стратегій спрямована на сприяння співробітництву між регіонами й країнами, щоб зменшити економічне значення національних кордонів. Також існують три основні джерела фінансування, які були створені в різний час у процесі розвитку ЄС.

Європейський фонд регіонального розвитку зосереджує свою діяльність на ініціативах, пов'язаних з економічним ростом, зайнятістю, конкурентоспроможністю, включаючи, інвестиції в інфраструктуру.

Фонд зближення інвестує у транспортну і екологічну інфраструктуру, включаючи відновлювані джерела енергії. Кошти в рамках Європейського соціального фонду спрямовуються на інвестиції в людський капітал у сфері освіти й професійної підготовки.

Суттю членства в ЄС є більше політичне й економічне зближення країн. Усвідомлюючи наявність різноманітності, ЄС намагається використовувати нові можливості через зближення місцевих співтовариств. Багато проблем не можна обмежувати стандартними адміністративними кордонами (на національному або регіональному рівнях), а тому вони часто вимагають скоординованої, спільної реакції декількох регіонів або країн, що створює необхідність нових форм співробітництва.

З одного боку, європейський досвід чітко вказує на те, що рівні умови для бізнесу й інших економічних суб'єктів, які забезпечуються на європейському рівні в рамках єдиного ринку є фундаментальними для успіху європейської економіки. У відповідності із другим спостереженням, успішність стратегій росту і зближення в значній мірі залежить від їхньої взаємодії з окремими національними стратегіями (стратегії, пов'язані з конкретними секторами, податками, ринком праці). Отже, ефективні макроекономічні умови й сприятливе мікроекономічне середовище (регуляторні умови, діловий клімат) є передумовами для ефективних стратегій допомоги відстаючим країнам та регіонам.

Література:

1. Огляд сучасної регіональної політики - «Працюючи для регіонів» - Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_en.pdf
2. Вплив регіональної політики в 2004-2009 роках – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/impact/pdf/legacy_2009_en.pdf
3. Додаткові статистичні показники й тренди. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim6_en.htm